

Дуткевич Тетяна 

кандидат психологічних наук, професор,

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

tetvik77@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ЯК ЧИННИК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ

Анотація. Стаття висвітлює результати опитування студентів щодо особливостей користуванням інтернет-ресурсами в інтересах виконання освітніх завдань. Показано, що інтелектуальний розвиток студентів є і умовою (щоб забезпечити критичне осмислення студентом інформації з інтернету), і результатом ефективного користування інтернет-ресурсами шляхом опрацювання інформації, її структурування, розмежування достовірного і недостовірного.

Ключові слова: інтернет-контент, мислення, освіта.

Annotation. The article highlights the results of a students' survey regarding the Internet resources using peculiarities in the interests of educational tasks' achievement. It is shown that students' intellectual development is both a condition (to ensure a student's critical understanding of information from the Internet) and a result of effective Internet resources use by processing information, structuring it, distinguishing between reliable and unreliable.

Key words: internet content, thinking, education.

Вступ. Використання інтернет-ресурсів в освітньому процесі набуло значного поширення серед дітей і молоді, і це справляє помітний вплив на їхній психічний розвиток, що не завжди відзначається позитивом. Важливість

ефективного використання інтернет-ресурсів в інтересах інтелектуального розвитку студентів зумовлює актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень. За даними дослідження Київського міжнародного інституту соціології, у 2023 році 80% громадян України користувались інтернетом щодня, а 11% – 2-3 години на тиждень і рідше, 9% – не заходили в інтернет узагалі. Найчастіше інтернет-ресурсами цікавиться молодь. Користувалися принаймні однією послугою 89% респондентів віком 18-29 років і лише 30% тих, кому 70 років та більше [1]. Зростання кількості молодих інтернет-користувачів відбулось і через широке впровадження дистанційного навчання через карантинні заходи та військові події. Зазначена статистика лише підтверджує загальновідомий факт потужного впливу інтернет-ресурсів на розвиток підростаючого покоління.

Проблема впливу інтернет-ресурсів на різні психічні процеси і стани, а також на особистість молодих людей досліджується чимдалі активніше. Підтверджено вплив віртуального простору на формування цінностей підлітків (О.Б. Стуліка, О.Р. Катрич) [2], на розвиток критичного мислення дітей (O.Shkvyr et al.) [5], на емоційні стани і розумову активність підлітків (O.Andreieva et al.) [3]. Відзначається не лише позитивний, але й негативний вплив інтернет-ресурсів. Зокрема, у підлітків може виникати так звана інтернет-залежність (M.-A. Gâinâ et al.) [4], знижується їхня рухова активність, погіршуються емоційні стани (O.Andreieva et al.) [3].

Метою статті є висвітлення взаємозв'язку між використанням інтернет-ресурсів та інтелектуальним розвитком студентів.

Виклад основного матеріалу. У результаті опитування студентів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (N = 120) щодо використання ними інтернет-ресурсів було виявлено, що більшість опитаних (85%) часто використовує інтернет для академічних цілей. Менша частина (15%) з цими цілями використовує інтернет рідко. Не було студентів, які при виконанні освітніх завдань взагалі не послуговуються інтернетом. При вирішенні освітніх завдань студентам допомагають в основному пошукові

системи. Крім того, вони користуються соціальними мережами, які відіграють як позитивну, так і негативну роль в їх інтелектуальному розвитку. З метою вивчення рівня активності студентів у соціальних мережах нами були використані показники частоти, тривалості, інтенсивності, змісту контактів і задоволеності ними. Було встановлено, що студенти з високим рівнем активності (33,3%) витрачають 5 і більше годин в соціальних мережах. Вони щодня по кілька разів входять в соціальні мережі. Крім того, вони хочуть проводити там ще більше часу. Їхня задоволеність контактами в соціальних мережах є найвищою серед інших категорій досліджуваних студентів. У середньому вони мають 1000-1500 друзів у соціальних мережах. Однак, зміст їх контактів у соціальних мережах досить віддалений від освіти. Він стосується ігор та розваг, обміну враженнями, знайомств, хизування своїми успіхами, спроб позбавитись нудьги і самотності. Соціальні мережі для цих студентів є більше розвагою, ніж необхідністю.

Студенти із середнім рівнем активності (50,0%) витрачають 2-5 годин на сесію в соціальній мережі. Вони входять в соціальні мережі 3-4 дні на тиждень і не мають бажання проводити там більше часу. Їхня задоволеність контактами в соціальних мережах перебуває на середньому рівні порівняно з рештою досліджуваних студентів. Вони мають у середньому по 800-1000 друзів у соціальних мережах. Біля половини мережевих контактів цих студентів стосується освітніх потреб. Відтак, соціальні мережі для них є і необхідністю, і розвагою.

Студенти з низьким рівнем активності (16,7%) витрачають 2 і менше годин на сесію в соціальній мережі. Вони входять в соціальні мережі 1-3 дні на тиждень і рідше та не мають бажання проводити там більше часу. Їх задоволеність контактами в соціальних мережах є найнижчою серед інших досліджених студентів. Вони мають в середньому по 400-500 друзів у соціальних мережах. Мережеві контакти пов'язані переважно з освітніми потребами, а тому соціальні мережі для них є швидше необхідністю, ніж розвагою.

Зазначені дані свідчать, що активність студентів у соціальних мережах може відволікати їх від вирішення освітніх завдань, але іноді може допомогти їм вчитися. Модальність впливу інтернет-ресурсів на освітню діяльність студентів залежить від тих потреб, які спонукають їх використовувати ці ресурси. Пізнавальні та інші освітні потреби найбільшою мірою сприяють вивільненню позитивного потенціалу користування інтернет-контентом.

Серед видів навчальної роботи, коли використовуються інтернет-ресурси, студенти назвали підготовку рефератів, статей, доповідей, презентацій, курсових і кваліфікаційних робіт тощо. Цей список видів навчальної роботи, які були названі студентами, свідчить, що звертатись до інтернет-ресурсів їх спонукає в основному необхідність виконати самостійну творчу, пошуково-дослідницьку роботу.

Наступне питання до студентів виявило труднощі, які виникають у них при використанні інтернету з академічними цілями. Студенти називають такі труднощі, як можлива відсутність в інтернет-контенті посилань на його авторів, анонімний характер матеріалів; погана або невдала структура змісту; невідповідність між викладеним в інтернеті змістом і зазначеним до нього заголовком (темою); загроза плагіату; необхідність суворого самоконтролю, щоб запобігти змішування власних ідей з чужими; змішування ненадійної або фальшивої інформації з правдивою.

Аналіз основних труднощів засвідчив, що творча наукова робота студентів в інтернеті потребує від них складних та інтенсивних інтелектуальних операцій, які відкривають можливість правильного та ефективного використання інформаційних матеріалів. Основні інтелектуальні зусилля стосуються синтезу окремих частин, фрагментів, уривків інформації з інтернет-ресурсів до цілісного творчого продукту розумової праці студента. Для цього студенти наперед самостійно повинні змодельовати зміст своєї наукової роботи, визначити основні її складові та їх послідовність для побудови логічної цілісної структури ідей та зв'язків між ними. Тому студенти не можуть, не вдаючись до плагіату, скористатись готовою логічною структурою їхньої навчально-

дослідницької роботи в інтернет-мережі. Вони повинні зробити це самостійно за допомогою власної інтелектуальної активності, що становить собою найбільш важкий і складний етап як своєрідний ключ до успіху всієї творчої наукової роботи. Таким чином, стає очевидною необхідність навчати студентів не лише тому, як знайти потрібний для освіти інтернет-контент, а й тому, як працювати з інформацією для вирішення нестандартних творчих освітніх завдань.

Які саме інтелектуальні операції студента дозволяють йому нестандартним чином структурувати інформацію для вирішення творчих освітніх завдань? Це такі здатності продуктивного мислення, як комбінування, розмірковування, моделювання, аналогізування, порівняння, що потребують свого розвитку у студентів. Тобто викладач, навчаючи студентів виконувати творчі роботи за допомогою інтернет-ресурсів, має забезпечити традиційні освітні цілі розвитку творчого мислення, інтелекту. Відтак, суспільство зберігає традиційну освітню мету інтелектуального розвитку студентів, а інтернет надає нові інструменти для цього, якими нам ще належить оволодіти. Педагоги повинні дбати не тільки про те, щоб використовувати інтернет в інтересах розвитку пам'яті, уваги, щоб розширити коло знань, щоб полегшити розумову роботу, але, й про те, як підняти студентів на більш високий рівень інтелекту і творчості. Виконання цих складних завдань дозволить студентам не тільки використовувати інтернет-контент, але й самим його створювати.

Крім того, саме достатній рівень інтелектуального розвитку допоможе студенту боротись з фейками, тобто відокремлювати дійсну і достовірну інформацію від спотвореної і брехливої. Щоб ефективно працювати над творчими освітніми завданнями за допомогою інтернет-ресурсів, студент має володіти певним початковим рівнем знань і досвіду, який дозволить йому критично поставитись до інформації з інтернету. Якщо інтелектуальний рівень студента не дає йому можливості відрізнити правду від брехні, його робота з інтернет-ресурсами принесе більше шкоди, ніж користі для розвитку.

Вищезазначені дані привели нас до переконання, що некомпетентний

інтернет-користувач не зможе належним чином послуговуватись інтернет-ресурсами для вирішення освітніх завдань. Адже такий інтернет-користувач може отримати псевдо-освітній продукт – такий як копіювання замість створення, імітацію замість міркування і мислення, фальшиву інформацію замість правдивої. Таким чином, необхідною є спеціальна підготовка студентів до роботи з інтернет-ресурсами з освітніми цілями, яка включатиме в себе не тільки технічні навички для управління комп'ютером, але і підготовку розуму студентів до того, щоб сприймати, комбінувати, об'єднувати, перевіряти інформацію в інтересах виконання освітніх завдань.

Висновки. Вплив інтернету на освіту студентів дуже різноманітний – як позитивний, так і негативний. Більшість студентів при виконанні освітніх завдань послуговуються ресурсами інтернету, що дозволяє їм поєднувати освітній і розважальний контент. Інтелектуальний розвиток студентів є і умовою, і результатом ефективного користування інтернет-ресурсами. Рівень інтелекту має забезпечити критичне осмислення студентом інформації з інтернету. У свою чергу, опрацювання інформації з інтернету, її структурування, розмежування достовірного і недостовірного сприяють інтелектуальному зростанню здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Детектор медіа. <https://ms.detector.media/internet/post/34073/2024-01-26-80-gromadyan-v-ukraini-korystuyutsya-internetom-shchodnya-sotsopytuvannya/>
2. Стуліка О.Б., Катрич О.Р. Віртуальний простір як чинник формування ціннісної сфери підлітків за умов сучасного стану України. *Молодий вчений*. 2022. № 12 (112). С. 56 - 59.
3. Andreieva O., Kashuba V., Carp I., Blystiv T., Palchuk M., Kovalova N., Khrypko I. Assessment of emotional state and mental activity of 15-16 year-old boys and girls who had a low level of physical activity. *Journal of Physical Education and Sport*, Vol. 19 (Supplement issue 3). 2019. Art 147. P. 1022 - 1029.

4. Gâinâ M.-A., Bolos A., Alexinschi O., Cristofor, A.M., Gâinâ A.-M., Chiriță R., Ștefănescu C. Perspective on the Double Edges of Virtual Reality in Medicine – both Addiction & Treatment. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2021. Vol. 12. Issue 2. P. 364 - 373. <https://doi.org/10.18662/brain/12.2/215>

5. Shkvyr O., Haidamashko I., Tafintseva S. Developing Critical Thinking in Younger Pupils Using ICT. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2020. Volume 11. Issue 2. P. 230 – 242. <https://doi.org/10.18662/brain/11.2/85>